

Obsah

Úvod

Seznam symbolů

1	Základní pojmy	7
1.1	Systém	7
1.1.1	Izolovaný systém	7
1.1.2	Uzavřený systém	7
1.1.3	Otevřený systém	7
1.1.4	Fáze, homogenní a heterogenní systém	8
1.2	Energie	8
1.2.1	Teplo	8
1.2.2	Práce	8
1.3	Veličiny	9
1.3.1	Intenzivní a extenzivní veličiny	9
1.4	Stav systému a jeho změny	10
1.4.1	Stav termodynamické rovnováhy	10
1.4.2	Postulát o přechodu systému do rovnovážného stavu	11
1.4.3	Děj	11
1.4.4	Vratné a nevratné děje	11
1.4.5	Děje za konstantní veličiny	12
1.4.6	Kruhový děj	12
1.5	Některé základní a odvozené veličiny	12
1.5.1	Hmotnost m	12
1.5.2	Látkové množství n	13
1.5.3	Molární hmotnost M	13
1.5.4	Absolutní teplota T	13
1.5.5	Tlak p	13
1.5.6	Objem V	13
1.6	Čistá látka a směs	13
1.6.1	Molární zlomek i -té složky x_i	13
1.6.2	Hmotnostní zlomek w_i	14
1.6.3	Objemový zlomek ϕ_i	15
1.6.4	Molární koncentrace c_i	16
1.6.5	Molalita $\underline{m}_i$	16

2	Stavové chování	17
2.1	Důležité pojmy, veličiny a symboly	17
2.1.1	Molární objem V_m a molární hustota ρ_m	17
2.1.2	Specifický objem V_{spec} a specifická hustota ρ_{spec}	17
2.1.3	Kompresibilitní faktor z	18
2.1.4	Kritický bod	18
2.1.5	Redukované veličiny	19
2.1.6	Koeficient izobarické roztažnosti α	20
2.1.7	Koeficient izotermické stlačitelnosti β	20
2.1.8	Parciální tlak	20
2.2	Stavové rovnice	20
2.2.1	Obecná stavová rovnice	20
2.2.2	Stavová rovnice ideálního plynu	21
2.2.3	Viriální rozvoj	21
2.2.4	Boyleova teplota	22
2.2.5	Tlakový viriální rozvoj	22
2.2.6	Van der Waalsova stavová rovnice	23
2.2.7	Redlichova-Kwongova stavová rovnice	23
2.2.8	Stavová rovnice Benedictova, Webbova a Rubinova	24
2.2.9	Teorém korespondujících stavů (dvouparametrový)	24
2.2.10	Použití stavových rovnic	25
2.3	Stavové chování kapalin a pevných látek	26
2.3.1	Stavové chování pomocí koeficientů izobarické roztažnosti α a izotermické stlačitelnosti β	26
2.3.2	Rackettova stavová rovnice	26
2.3.3	Pevné látky	27
2.4	Stavové chování směsí	27
2.4.1	Daltonův zákon	27
2.4.2	Amagatův zákon	28
2.4.3	Ideální směs	28
2.4.4	Pseudokritické veličiny	29
2.4.5	Stavové rovnice směsí	29
2.4.6	Kapalné a pevné směsi	30
3	Základy termodynamiky	31
3.1	Základní postuláty	31
3.1.1	0. věta termodynamická	31
3.1.2	I. věta termodynamická	31
3.1.3	II. věta termodynamická	33
3.1.4	III. věta termodynamická	33
3.2	Definice základních termodynamických veličin	33
3.2.1	Entalpie	34
3.2.2	Helmholtzova energie	34
3.2.3	Gibbsova energie	35
3.2.4	Tepelné kapacity	36
3.2.5	Molární termodynamické funkce	37

3.2.6	Fugacita	37
3.2.7	Fugacitní koeficient	38
3.2.8	Absolutní a relativní termodynamické veličiny	38
3.3	Některé vlastnosti totálního diferenciálu	39
3.3.1	Totální diferenciál	39
3.3.2	Totální diferenciál a stavové funkce	40
3.3.3	Totální diferenciál součinu a podílu dvou funkcí	41
3.3.4	Integrace totálního diferenciálu	41
3.4	Spojené formulace I. a II. věty termodynamické	42
3.4.1	Gibbsovy rovnice	42
3.4.2	Derivace U , H , F a G podle přirozených proměnných	42
3.4.3	Maxwellovy relace	43
3.4.4	Totální diferenciál entropie jako funkce T , V a T , p	43
3.4.5	Přechod od přirozených proměnných k proměnným T, V nebo T, p	44
3.4.6	Podmínky termodynamické rovnováhy	45
3.5	Změny termodynamických veličin	46
3.5.1	Tepelné kapacity	46
3.5.2	Vnitřní energie	48
3.5.3	Entalpie	49
3.5.4	Entropie	50
3.5.5	Absolutní entropie	52
3.5.6	Helmholtzova energie	54
3.5.7	Gibbsova energie	55
3.5.8	Fugacita	55
3.5.9	Změny termodynamických veličin při nevratných dějích	56
Aplikace termodynamiky		59
4.1	Práce	59
4.1.1	Vratná objemová práce	59
4.1.2	Nevratná objemová práce	60
4.1.3	Jiné druhy práce	60
4.1.4	Technická práce	60
4.2	Teplo	61
4.3	Adiabatický děj - Poissonovy rovnice	62
4.3.1	Nevratný adiabatický děj	63
4.4	Tepelné stroje	64
4.4.1	Carnotův tepelný stroj	64
4.4.2	Chladicí stroj	67
4.4.3	Tepelný stroj s ustáleným tokem látky	68
4.4.4	Jouleův-Thomsonův efekt	69
4.4.5	Jouleův-Thomsonův koeficient	70
4.4.6	Inverzní teplota	71

7.1.8	Bod tání	103
7.1.9	Normální bod tání	103
7.1.10	Bod tuhnutí	103
7.1.11	Trojný bod	104
7.2	Termodynamické podmínky ve vícefázových systémech	104
7.2.1	Extenzivní a intenzivní kritéria fázové rovnováhy	104
7.2.2	Fázové přechody prvního a druhého druhu	105
7.3	Gibbsův fázový zákon	105
7.3.1	Nezávisle a závisle proměnné veličiny	105
7.3.2	Intenzivní nezávisle proměnné veličiny	106
7.3.3	Stupně volnosti	106
7.3.4	Gibbsův fázový zákon	106
7.4	Fázové diagramy	107
7.4.1	Obecné pojmy	107
7.4.2	Fázový diagram jednosložkových systémů	107
7.4.3	Fázové diagramy dvousložkových směsí	108
7.4.4	Fázové diagramy tříložkových směsí	109
7.4.5	Hmotná bilance	110
7.5	Fázové rovnováhy čistých látek	112
7.5.1	Clapeyronova rovnice	112
7.5.2	Clausiova-Clapeyronova rovnice	112
7.5.3	Rovnováha kapalina - pára	113
7.5.4	Rovnováha pevná fáze - pára	114
7.5.5	Rovnováha pevná fáze - kapalina	114
7.5.6	Rovnováha pevná fáze - pevná fáze	115
7.5.7	Rovnováha mezi třemi fázemi	115
7.6	Rovnováha kapalina - pára u směsí	115
7.6.1	Pojem rovnováhy kapalina - pára	115
7.6.2	Raoultův zákon	115
7.6.3	Rovnováha kapalina-pára s ideální parní a reálnou kapalnou fází	117
7.6.4	Obecné řešení rovnováhy kapalina - pára	117
7.6.5	Fázové diagramy dvousložkových systémů	118
7.6.6	Azeotropický bod	118
7.6.7	Vliv obsahu netěkavé látky na tlak a teplotu varu	121
7.6.8	Vysokotlaká rovnováha kapalina-pára	121
7.7	Rovnováha kapalina - plyn u směsí	122
7.7.1	Základní pojmy	122
7.7.2	Henryho zákon pro binární systém	122
7.7.3	Odhady Henryho konstanty	123
7.7.4	Vliv teploty a tlaku na rozpustnost plynu	124
7.7.5	Jiné způsoby vyjádření rozpustnosti plynů	125
7.7.6	Rovnováha kapalina - plyn ve složitějších soustavách	126
7.8	Rovnováha kapalina - kapalina	126
7.8.1	Podmínky rovnováhy za konstantní teploty a tlaku	126
7.8.2	Dvousložkový systém se dvěma kapalnými fázemi	127
7.8.3	Dvousložkový systém se dvěma kapalnými fázemi a fází plynou	127

7.8.4	Třísložkový systém se dvěma kapalnými fázemi	128
7.9	Rovnováha kapalina-pevná fáze u směsí	129
7.9.1	Základní pojmy	130
7.9.2	Obecná podmínka rovnováhy	130
7.9.3	Dvousložkové systémy s úplně nemísitelnými složkami v pevné fázi	130
7.9.4	Dvousložkové systémy s úplně mísitelnými složkami v kapalně i pevné fázi	132
7.9.5	Dvousložkové systémy s omezeně mísitelnými složkami v kapalně nebo pevné fázi	132
7.9.6	Tvorba sloučeniny v pevné fázi	133
7.9.7	Třísložkové systémy	133
7.10	Rovnováha plyn-pevná fáze u směsí	133
7.10.1	Obecná podmínka rovnováhy	135
7.10.2	Izobarická rovnováha v dvousložkovém systému	135
7.10.3	Izotermická rovnováha v dvousložkovém systému	136
7.11	Osmotická rovnováha	136

Rejstřík

5	Termochemie	73
5.1	Reakční teplo a reakční termodynamické veličiny	73
5.1.1	Lineární kombinace chemických reakcí	74
5.1.2	Hessův zákon	75
5.2	Standardní reakční entalpie ΔH_r°	75
5.2.1	Standardní slučovací entalpie ΔH_{sl}°	75
5.2.2	Standardní spalná entalpie ΔH_{sp}°	76
5.3	Kirchhoffova věta - závislost reakční entalpie na teplotě	77
5.4	Entalpické bilance	78
5.4.1	Adiabatická teplota reakce	79
6	Termodynamika homogenních směsí	81
6.1	Ideální směsi	81
6.1.1	Obecná ideální směs	81
6.1.2	Ideální směs ideálních plynů	82
6.2	Integrální veličiny	83
6.2.1	Směšovací veličiny	83
6.2.2	Dodatkové veličiny	84
6.2.3	Rozpouštěcí teplo (integrální)	84
6.3	Diferenciální veličiny	86
6.3.1	Parciální molární veličiny	86
6.3.2	Vlastnosti parciálních molárních veličin	86
6.3.3	Určování parciálních molárních veličin	87
6.3.4	Dodatkové parciální molární veličiny	88
6.3.5	Diferenciální rozpouštěcí a zředovací tepla	89
6.4	Termodynamika otevřeného systému a chemický potenciál	91
6.4.1	Termodynamické veličiny u otevřeného systému	91
6.4.2	Chemický potenciál	91
6.5	Fugacita a aktivita	92
6.5.1	Fugacita	92
6.5.2	Fugacitní koeficient	93
6.5.3	Referentní stavy	94
6.5.4	Aktivita	95
6.5.5	Aktivitní koeficient	98
6.5.6	Závislost dodatkové Gibbsovy energie a aktivitních koeficientů na složení	100
7	Fázové rovnováhy	101
7.1	Základní pojmy	101
7.1.1	Pojem fázové rovnováhy	101
7.1.2	Koexistující fáze	101
7.1.3	Fázový přechod	101
7.1.4	Bod varu	102
7.1.5	Normální bod varu	102
7.1.6	Rosný bod	103
7.1.7	Tenze par	103